

зроблений ретроспективний аналіз літератури та дисертаційних досліджень з метою виявлення еволюції означеної категорії.

Ключові слова: краєзнавство, рідний край, батьківщинознавство, шкільне краєзнавство.

Кузьма-Качур М. И. Генезис краеведения как педагогической категории в контексте подготовки студентов к краеведческой работе в начальной школе

В статье подан генезис краеведения как педагогической категории в контексте подготовки студентов к краеведческой работе в начальной школе, сделан ретроспективный анализ литературы и диссертаций с целью исследования эволюции данной категории.

Ключевые слова: краеведение, родной край, отечественноведение, школьное краеведение.

Kuzma-Kachur M. I. Genesis of the Regional Studies as Pedagogical Category Concerning to Preparing Students for Providing the Local Lore Work in Primary School

The article has given the genesis of regional studies as pedagogical category concerning to preparing students for provision the local lore work in primary school, the retrospective analysis of the literature and dissertations has been provided with the aim to identify the evolution of the designated category.

Key words: regional studies, native land, study of motherland, regional studies at school.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.147.091.33 – 027.22:378.22

Л. Л. Лисенко

**СИСТЕМА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ
„МАГІСТР” ПІД ЧАС НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Приєднання України до Болонського процесу – міжурядової угоди з розбудови Європейського освітнього та наукового простору висуває нові вимоги щодо оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу вищої школи, яка має забезпечувати підготовку висококваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного саморозвитку та самовдосконалення [1].

В умовах утвердження української освіти щодо європейських стандартів, важливого значення набуває підготовка магістра педагогічної освіти у галузі фізичної культури. „Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі народного господарства” [4]. Підготовка магістрів у системі вищої освіти спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості і підготовку фахівців за одним із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним (творчим), науково-педагогічним, управлінським [3].

Особливе місце у професійній підготовці майбутнього педагога в галузі фізичної культури, в його особистому становленні набуває власне практична підготовка, яка має бути орієнтована на розвиток творчої компетентності майбутнього фахівця, що зазначено в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Державній програмі “Освіта” (Україна XXI століття), Законі України “Про вищу освіту”, Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту).

Необхідність підвищення творчої компетентності магістрів спричинена новими підходами до освіти, згідно з якими в центрі педагогічного процесу постає особистість як найвища цінність суспільства та протиріччям між масовістю підготовки майбутніх педагогів та їх здатністю до успішної самореалізації в професійній діяльності, спираючись на особистий творчий потенціал.

Проблема формування готовності майбутніх фахівців з фізичної культури є багатогранною, її можливо досліджувати з різних сторін. Зокрема, проблема оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців в галузі фізичної культури, забезпечення і зростання їх готовності та педагогічної майстерності відображено у працях О. Петуніна, Б. Шияна, Л. Демінської, Л. Сущенко, Т. Ротерс, О. Тимошенка та інших. У наукових дослідженнях Р. Карпюка, звертається особлива увага на підвищення якості формування ключових педагогічних компетенцій, в роботах М. Огієнка – на необхідність формування науково-педагогічного світогляду особистості вчителя.

Широке висвітлення в літературі знайшли питання розвитку творчих здібностей (Г. Бабушкін, В. Філанковський, С. Бегідова), професійно-творчого мислення педагога (Л. Безкоровайна), професійно-педагогічного мислення (О. Ємець), здатності вчителя до інноваційної діяльності (І. Работін, О. Антоненко, Н. Денисенко). Закономірності і фактори становлення творчої особистості педагога обґрунтовані в наукових дослідженнях С. Сисоєвої, Д. Богоявленської, Е. Торренса, А. Хуторського та інших.

Досліджуючи проблему підготовки вчителя, великий педагог К. Д. Ушинський, наголошував на необхідності його всебічного розвитку,

оволодіння ним педагогічною теорією, розвитку творчого мислення та акцентував увагу на необхідності єдності педагогічної теорії і практики.

Проблеми організації педагогічної практики майбутніх фахівців з фізичної культури висвітлюють у своїх дослідженнях О. Крякіна, В. Лобачев, Л. Демінська, В. Арефьев, які наголошують, що педагогічна практика є важливим етапом формування професійних знань, умінь і навичок майбутнього фахівця з фізичної культури та саме умови педагогічної практики створюють необхідність активізувати самостійну діяльність студента під час виконання різноманітних завдань.

Науково-педагогічна практика – важлива й необхідна складова підготовки магістрів фізичного виховання.

Як зазначає О. Тутолмін, системоутворюючим компонентом становлення професіоналізму викладача, фактором ефективності його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування, особистісної самореалізації, а також – умовою компетентної підтримки творчого розвитку учнів є творча компетентність вчителя [5].

Таким чином, в умовах сьогодення існує нагальна потреба в створенні цілісного уявлення про технологію організації та проведення науково-педагогічної практики студентів факультету фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр”, яка б забезпечувала становлення і розвиток їх творчої фахової компетентності.

Метою дослідження є обґрунтування системи формування здатності до творчості, створення і впровадження інновацій в професійній підготовці педагога упродовж науково-педагогічної практики магістрантів факультету фізичного виховання.

Аналіз літературних джерел та особистий досвід факультетського керівника з науково-педагогічної практики магістрантів дозволяє нам визначити наступну систему її організації і проведення (рис. 1).

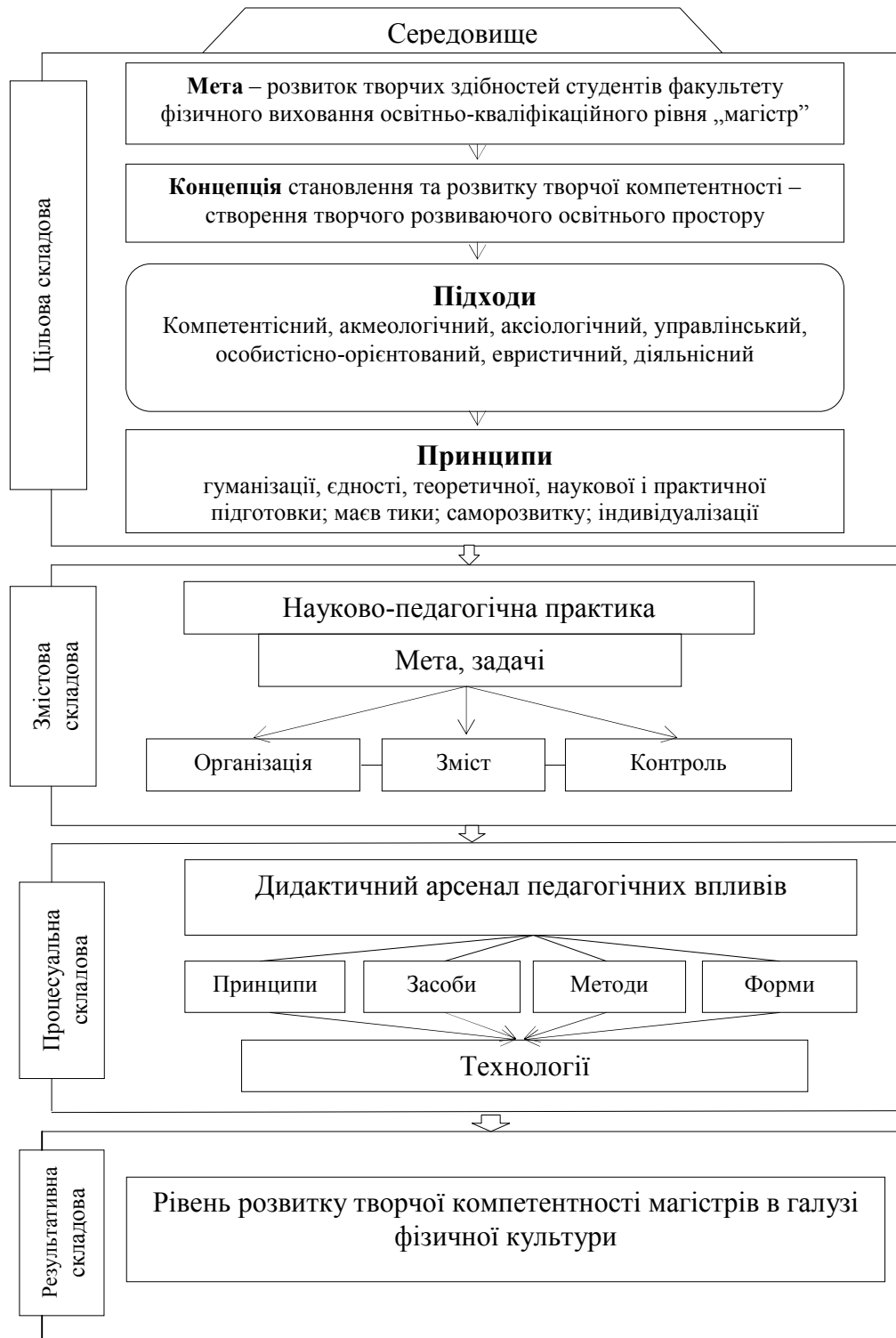

Рис.1. Система формування здатності до творчості, створення і впровадження інновацій в професійній підготовці педагога упродовж науково-педагогічної практики магістрантів факультету фізичного виховання.

Цілісність технології організації та проведення науково-педагогічної практики студентів факультету фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр” забезпечується функціональною системою формування здатності до творчості, створення і впровадження інновацій в професійній діяльності. Системоутворюючим фактором є становлення у студентів готовності до творчості у майбутній педагогічній діяльності.

Концепція становлення та розвитку творчої компетентності майбутніх магістрів у галузі фізичної культури спирається на компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, управлінський, особистісно-орієнтований, евристичний, діяльнісний підходи і полягає у формуванні здатності до творчості, впровадження інновацій в професійній підготовці на основі створення творчого розвиваючого освітнього простору.

Керівними положеннями до реалізації даної технології є наступні принципи: гуманізації; єдності теоретичної, наукової і практичної підготовки; майевтики; саморозвитку; індивідуалізації.

Змістова складова системи формування здатності до творчості в професійній підготовці вчителя упродовж науково-педагогічної практики магістрантів визначається програмою даного виду практики, в якій відображено її зміст, загальні питання організації і проведення, керівництво і контроль.

Науково-педагогічна практика для магістрантів факультету фізичного виховання націлена на забезпечення взаємозв'язку між теоретичними знаннями, отриманими при засвоєнні університетської освітньої програми в рамках спеціальності «фізичне виховання», і практичною діяльністю по впровадженню цих знань в реальний навчальний процес. Дана практика дозволяє не тільки закріпити отримані знання й уміння зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, але і дає можливість осмислити багатогранність роботи викладача вищого навчального закладу і навчитися її здійснювати.

Метою науково-педагогічної практики є вивчення основ педагогічної і науково-методичної роботи у вищих навчальних закладах, оволодіння педагогічними навичками проведення окремих видів навчальних занять та розвиток дослідницьких умінь, тобто забезпечити практичну підготовку магістрантів до професійної науково-педагогічної діяльності викладача в галузі фізичної культури.

Задачі науково-педагогічної практики:

- вивчити організацію педагогічного процесу в рамках кафедри, факультету, навчального закладу;
- вивчити досвід навчальної, методичної, науково-дослідної та виховної роботи викладачів кафедр;
- закріпити знання, уміння та навички отримані магістрантами в процесі вивчення дисциплін магістерської програми;

- оволодіти методикою підготовки і проведення різноманітних форм проведення занять (лекційних, семінарських, практичних, лабораторних) та їх аналізу;
- оволодіти навичками розробки дидактичного забезпечення навчальних дисциплін;
- ознайомитись з сучасними освітніми інноваційними технологіями вищої школи;
- сформувати вміння професійного і педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;
- сприяти отриманню досвіду викладацької роботи зі студентами та розвивати у них морально-етичні якості викладача вищої школи, індивідуальний творчий стиль педагогічної діяльності, потребу в самоосвіті [2].

Загальне керівництво науково-педагогічною практикою здійснюється деканатом факультету фізичного виховання, загальноуніверситетським та факультетським керівниками педагогічних практик. Методичне керівництво забезпечує профілююча кафедра у взаємодії з іншими кафедрами факультету. Безпосереднє керівництво роботою магістрантів-практикантів здійснюється методистом з педагогічної практики – науковим керівником.

На наш погляд, чітка визначеність функцій кожної з під структур керівництва науково-педагогічною практикою та їх взаємоспівдія є першою з педагогічних умов забезпечення розвитку творчості студентів освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр”. Слід відмітити, що безпосередньо методист з педагогічної практики (науковий керівник) впливає на практичну підготовку магістрантів до професійної науково-педагогічної діяльності викладача і саме їх співпраця може сприяти досягненню необхідного результату, а дотримання принципу майевтики (співтворчості) у поєднанні зі створенням творчого розвиваючого освітнього простору створить умови для становлення творчої особистості майбутнього викладача вищого навчального закладу. При цьому важливо зауважити, що особистість студента, його цінності, інтереси та бажання до самоосвіти є визначальними у здійсненні індивідуальної освітньо-наукової програми, підчас якої розкриваються креативні здібності магістрантів і формується їх здатність до творчості.

Однією з умов ефективності науково-педагогічної практики є термін її проходження, на наш погляд чотири тижні не можуть забезпечити необхідний рівень підготовленості викладача і тому дана практика має відбуватися упродовж всього терміну навчання в магістратурі, на основі складеного індивідуального плану проходження практики (організаційна, навчально-методична, наукова, виховна роботи) при обов'язковому врахуванні інтересів і потреб як студента (особистісно-орієнтований підхід), так і керівників практики, змісту конкретних завдань в межах загальних завдань практики.

Важливою умовою досягнення високого рівня творчої компетентності магістра в галузі фізичної культури є неперервне коректування у поєднанні зі стимулюванням педагогічної творчості, яке може бути забезпечено при наявності чіткого планування, упровадження активних форм і методів навчання та співпраці „факультетського керівника з педагогічної практики – методиста з педагогічної практики (наукового керівника) – студента-магістранта”.

До процесуальної складової належать принципи, методи, засоби та форми організації діяльності студентів, які використовуються під час проведення науково-педагогічної практики, тобто дидактичний арсенал педагогічних впливів (програми, технології) навчального процесу студентів магістрантів факультету фізичного виховання.

Технологій формування здатності до творчості магістрантів факультету фізичного виховання в період проходження науково-педагогічної практики може бути велика кількість:

- розробка та проведення різних форм занять (лекція, практичне, семінарське заняття) з використанням варіативних завдань (проведення з застосуванням інтерактивних технологій, евристичних задач (частково-пошукового методу), методу „круглого столу” та інше);
- розробка дидактичного забезпечення певного навчального предмету (виготовлення наочності, роздаткового дидактичного матеріалу, методичних розробок до семінарського чи практичного заняття та інше);
- педагогічний аналіз занять проведений іншими студентами (з використанням рефлексивних технологій (рефлексивна мішень, рефлексивний круг, „Ланцюжок побажань”) та інтерактивного методу оцінювання);
- проведення студентських тематичних конференцій (семінарів) на кафедрах, факультеті, де організаторами мають бути студенти магістри (робота у творчих групах);
- участь у засіданнях кафедри з науковою доповіддю за результатами магістерської роботи (круглий стіл, метод ситуативного моделювання (професійно-рольова гра захисту магістерської роботи) та інше) тощо.

Для забезпечення впровадження даних технологій в практику необхідно мати висококваліфікованого методиста з науково-педагогічної практики, який міг би творчо підходити до її конструювання, застосовувати інноваційний стиль мислення та прагнув до освоєння і впровадження нових методів і технологій.

Таким чином, провідною ідеєю системи становлення та розвитку творчої компетентності студентів факультету фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр” під час науково-педагогічної практики є створення творчого розвиваючого освітнього простору, ефективної взаємодії, співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Список використаної літератури

1. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя ; авт. кол. : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с. **2. Лисенко Л. Л.** Науково-методичне забезпечення науково-педагогічної практики магістрів (за спеціальністю 8.010201 – фізичне виховання) / Л. Л. Лисенко. – Чернігів : ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2012. – 19 с. **3. Лист** Міністерства освіти і науки України № 1/9-168 від 25.04.2001 „Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)”. **4. Постанова** Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) від 20 січня 1998 р. № 65. **5. Тутолмин А. В.** Становление и развитие творческой компетентности будущего учителя (на основе системного подхода) : автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук : 13.00.08 – теория и методика профессионального образования (педагогические науки) / Александр Викторович Тутолмин. – Чебоксары, 2009. – 43 с.

Лисенко Л. Л. Система становлення та розвитку творчої компетентності студентів факультету фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр” під час науково-педагогічної практики

У статті обґрунтовано технологію організації та проведення науково-педагогічної практики студентів факультету фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр”, яка спрямована на становлення і розвиток їх фахової творчої компетентності.

Ключові слова: науково-педагогічна практика, магістр, фахова творча компетентність, галузь фізична культура.

Лысенко Л. Л. Система становления и развития творческой компетентности студентов факультета физического воспитания образовательно-квалификационного уровня „магистр” во время научно-педагогической практики

В статье обоснована технология организации и проведения научно-педагогической практики студентов факультета физического воспитания образовательно-квалификационного уровня „магистр”, которая направлена на становление и развитие их профессиональной творческой компетентности.

Ключевые слова: научно-педагогическая практика, магистр, профессиональная творческая компетентность, отрасль физическая культура.

Lysenko L. L. System of Formation and Development Creative Competence in the Research-teaching Practic the Students Educational Level of „Master” of the Faculty of Physical Education

In the article the technology of the organization and conduction the research-teaching practice of physical education students educational-qualification level of „master”, which aims at the establishment and development of their creative professionalism, is based.

Key words: research-teaching practice, master, creative professional competence, sphere physical culture.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.013-045.55

О. В. Литвиненко

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

Виходячи з положень Закону України „Про вищу освіту” та державних програм розвитку вищої освіти в Україні, забезпечення особистісної спрямованості освіти є однією з важливих умов підвищення її якості [2]. У педагогічному сенсі якість освіти – це її орієнтація не тільки на засвоєння учнями певної суми знань, а й на розвиток особистості, пізнавальних здібностей, життєво важливих компетенцій та особистісних якостей. При такому підході будь-які форми, методи, технології розглядаються в контексті з головним завданням освіти – забезпечити максимально сприятливі умови для освіти, самоосвіти і розвитку особистості.

Між тим, стихійні інноваційні зміни далеко не завжди приводять до позитивних результатів. Це і обумовлює необхідність особливого виду діяльності – професійно-педагогічного проектування, у рамках якого зберігаються базові пріоритети освіти і враховуються соціокультурні зміни у суспільстві. Для викладачів стає особливо важливим навчитися проектувати освітній процес, передбачати його результати. Професійно-педагогічне проектування дозволяє якісно провести підготовку до впровадження педагогічного нововведення, передбачити майбутні зміни, оцінити їх очікуваний ефект, наслідки та значення.

Метою написання статті є аналіз та характеристика професійно-педагогічного проектування у вузівській освіті.

На думку І. Колесникової, необхідність масового освоєння основ проектувальної діяльності пов'язана також з особливостями сучасної освіти [1]. Разом із втіленням у життя принципу безперервності освіти змінюється характер мотивації і знань, необхідних людині на кожному етапі її життя. Щоб встигнути за розвитком науки, викладачам доводиться стикатися з дедалі більшим обсягом інформації. Основною проблемою